

До спеціалізованої вченої ради ДФ 35.051.148
у Львівському національному університеті
імені Івана Франка
вул. Університетська, 1, м. Львів, 79000

ВІДГУК

офіційного опонента

доктора мистецтвознавства, професора, професора кафедри
методики музичного виховання та диригування Прикарпатського
національного університету імені Василя Стефаника Карась Ганни Василівни
на дисертаційну роботу Немерко Анни Рафіківни
«Пісенно-хорова творчість для дітей у мистецькій практиці авторів
Львівщини в контексті музичної культури України доби державної
незалежності (1991–2021): традиції та інновації», подану на здобуття ступеня
доктора філософії за спеціальністю 025 Музичне мистецтво

Актуальність теми дослідження. Нація, яка прагне зберегти себе і утвердитися у світовому культурному просторі, має дбати про естетичне виховання дітей. Одним із засобів такого виховання є хоровий спів. Він традиційно притаманний українцям, а в сучасну епоху набуває нових рис. Твори для хорового співу впродовж ХХ століття писали українські композитори різних регіонів, у тому числі Львівщини. Анна Рафіківна Немерко взяла на себе відповідальне завдання – внести свою посильну лепту у цю важливу складову української науки, обравши регіональний контекст. Музична регіоніка, як відносно молода галузь музикознавства, потребує фундаментальних досліджень, тому, актуальність дослідження А. Немерко, що полягає у визначенні специфіки творення та побутування пісенно-хорових творів у мистецькій практиці авторів Львівщини для дітей доби державної незалежності України (1991–2021) та встановленні рівнів функціонування традиційного та інноваційного елементів у досліджуваному репертуарі, є беззаперечною.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційне дослідження виконане в межах тематичного плану науково-дослідної роботи Львівського національного університету імені Івана Франка «Сучасний дискурс українського музикознавства: історія, традиції, інновації наукових та музично педагогічних студій» (номер державної реєстрації 0117U001314); «Духовна творчість українських композиторів кінця ХІХ – поч. ХХ століття» (номер державної реєстрації 0117U001311); «Українська музикознавча наукова думка та національна хорова культура в умовах культурно-мистецьких процесів розвитку сучасного європейського суспільства»

(номер державної реєстрації 0120U101905) та згідно з науковою тематикою кафедри музикознавства та хорового мистецтва факультету культури і мистецтв «Українська музикознавча наукова думка та національна хорова культура в умовах інтеграційних культурно-мистецьких процесів розвитку сучасного європейського суспільства (2020–2023 рр.)».

Тему дисертаційного дослідження затверджено на засіданні Вченої ради Львівського національного університету імені Івана Франка, протокол № 3 від 18 жовтня 2017 року, та уточнено на засіданні Вченої ради Львівського національного університету імені Івана Франка, протокол № 19/9 від 29 вересня 2021 року.

Обґрунтованість наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, забезпечується широкою джерельною базою, об'ємним компендіумом аналітичних студій, актуальною науковою літературою та сучасними теоретико-методологічними підходами.

Об'єктивність дослідження обумовлена оперуванням великою кількістю фактологічного матеріалу та його аналізом. Репрезентативними є *Додатки*, які містять рукописи пісенно-хорових партитур авторів Львівщини та посилання на YouTube.

Не менш вагомою є теоретико-методологічна база дослідження з царини музикознавства, філософії, естетики, культурології, педагогіки з питань розвитку хорової культури, стильової еволюції музичної культури, вокальної та хорової музики.

Використання різноманітних методів, зокрема хронологічного, ретроспективного, історико-ретроспективного, структурно-сміслового, спостереження й відбору, антропологічного, теоретико-аналітичного, компаративного та методу інтерпретації обумовило усебічне охоплення проблемних зон, заявлених у дисертаційній роботі, та дозволило вибудувати вірну дослідницьку стратегію. Таким чином констатуємо, що наукові положення, висновки й рекомендації, сформульовані в дисертації, є обґрунтованими.

Наукова новизна результатів дослідження та їх наукова обґрунтованість. Усі положення наукової новизни забезпечуються вагомістю джерельної бази, теоретико-методологічним підґрунтям та сучасними науковими підходами. У дисертації А. Р. Немерко *вперше*: в українському музикознавстві на прикладі ареалу Львівщини комплексно проаналізовано та систематизовано пісенно-хорову творчість для дітей авторів доби державної незалежності України (1991–2021); вивчено соціально-культурні обставини написання пісенно-хорових творів для дітей авторами досліджуваного періоду; визначено жанрово-стильову палітру пісенно-хорових композицій для дітей авторів Львівщини; здійснено комплексний аналіз пісенно-хорових творів для дітей, а саме: обробки народних пісень, авторські композиції на тексти народних

пісень, авторські пісенні твори на патріотичні теми, авторські пісенно-хорові твори духовної та світської тематики, естрадні пісні, поп-опера та мюзикл; висвітлено постаті провідних представників Львівщини у галузі пісенно-хорової творчості для дітей доби державної незалежності України (1991–2021) та зазначено типи їх авторської діяльності; з'ясовано кореляцію творчості проаналізованих у праці авторів щодо процесів розвитку дитячого пісенно-хорового виконавства та фестивального руху на Львівщині доби державної незалежності України (1991–2021).

Практичне значення дослідження полягає у можливості застосування його результатів у навчальних курсах з хорознавства, хорової літератури та історії української музики; у спеціальних дисциплінах, присвячених зв'язкам педагогіки та музики; в практичній діяльності хормейстера та педагога хорового класу навчальних закладів різних рівнів (аматорських гуртках, ДШМ, ДМШ, диригентсько-хорових напрямів музичних академій, інститутів мистецтв і музичних коледжів, музично-педагогічних і музикознавчих факультетів університетів), а також для науково-популярних лекцій, концертів.

Оцінка змісту дисертації, її завершеності та відповідності встановленим вимогам. Дисертація має таку структуру: вступ, три розділи, що включають у себе підрозділи, висновки, список використаних джерел та додатки. Загальний обсяг дисертації – 231 сторінки, з них 183 сторінки основного тексту. Список використаних джерел налічує 177 найменувань, з них 10 – іноземними мовами.

У вступі обґрунтовано актуальність теми дослідження та вказано на його зв'язок з науковими програмами, планами, темами, визначено мету, завдання, об'єкт, предмет, окреслено теоретичну та методологічну основи дисертації, сформульовано наукову новизну та зазначено практичне значення проведеного дослідження, вказано на особистий внесок здобувачки, подано відомості про апробацію, публікації, структуру й обсяг дисертації.

Перший розділ **«Пісенно-хорова творчість для дітей авторів Львівщини у культурологічно-історичному ракурсі мистецтва України: джерела, дослідження, система та організація»** презентує теоретично-методологічну базу дослідження.

У підрозділі 1.1 *«Проблематика дитячого пісенно-хорового мистецтва в дослідженнях українських науковців»* авторка здійснює історіографічний огляд проблематики. Матеріал проаналізованих досліджень А. Р. Немерко розподіляє на певні групи згідно актуальних питань пісенно-хорової музики для дітей у контексті музичної культури України. У підсумку висновує, що «... в Україні утвердилася традиція пісенно-хорового виховання дітей, яка культивує у молодого покоління любов до українського національного мистецтва на основі хорового виконання» (с. 37).

Підрозділ 1.2 ґрунтується на аналізі системи та організації пісенно-хорової творчості для дітей у культурно-мистецькому просторі Львівщини. У підпункті 1.2.1. представлена система творчої діяльності авторів пісенно-хорової музики для дітей, як єдність підсистем: процесу творчості; продукту творчої діяльності; особистості творця; середовища. Організація дитячої пісенно-хорової творчості на Львівщині (школи, фестивалі) розглядаються у підпункті 1.2.2.

У підрозділі 1.3 співаники та пісенно-хорові збірники розглядаються як джерела музично-дидактичного матеріалу та виконавського репертуару для дітей. А. Немерко обґрунтовує терміни «співаник», «пісенник», здійснює характеристику їхнього історичного розвитку впродовж ХХ століття і в наші дні.

Другий розділ дисертації розглядає парадигми авторської творчості для дітей у сучасному мистецькому просторі: композиторські школи та постаті.

У підрозділі 2.1 авторка висвітлює композиторські школи Львівщини в контексті розвитку дитячого пісенно-хорового виконавства України, у підрозділі 2.2 – типологію та характеристику автора пісенно-хорової музики в культурному просторі Львівщини: композиторів-професіоналів (С. Петросян, В. Павенський, Р. Цись, М. Дацко, А. Шепель, О. Албул), композиторів-аматорів (О. Пенюк-Водоніс, Дз. Василик, З. Мартин, М. Гев, П. Табаков), авторів аранжувань та адаптацій (керівники колективів та хормейстери: Ю. Антків, Н. Манько, В. Чучман, О. Кунтій).

У підсумку розділу авторка висноує: «...типологія та характеристика постаті автора пісенно-хорової музики в музичному просторі досліджуваного ареалу та періоду показує, що композиція є тією основою, завдяки якій творчо осмислено найвизначніші риси авторської майстерності представників музичної культури Львівщини» (с. 98).

Третій розділ дисертації **«Пісенно-хорові твори для дітей авторів Львівщини»** є важливим з огляду на виявлення представлення цього доробку у скарбниці української хорової культури.

У підрозділі 3.1 авторка розглядає питання традиційності та інноваційності у творенні пісенно-хорових творів для дітей (жанрові різновиди, фактурні модифікації, форма).

Підрозділ 3.2 присвячено характеристиці пісенно-хорових творів для дітей: обробки українських народних пісень та авторські композиції на тексти народних пісень; авторські пісенні твори на патріотичні теми; авторські пісенно-хорові твори духовної та світської тематики; авторська творчість у галузі популярної музики: естрадна пісня, поп-опера, мюзикл.

Висновки дисертації узагальнюють результати дослідження, вони відповідають поставленій меті та завданням, є методологічно обґрунтованими.

Список використаних джерел є репрезентативним і відображає рівень опрацювання наукової літератури з досліджуваної проблематики.

Оформлення списку використаних джерел та літератури відповідає вимогам Національного стандарту України 8302:2015 «Інформація та документація. Бібліографічне посилання. Загальні положення та правила складання».

Варто відзначити добру мову дисертації, її стилістику та образність.

Повнота викладу наукових положень, висновків та рекомендацій у наукових публікаціях. За темою дисертації здобувачкою опубліковано 12 наукових публікацій, з них три статті у фахових періодичних виданнях, затверджених МОН України мистецтвознавчого напрямку, та у збірниках тез та матеріалів наукових конференцій, що свідчать про апробацію матеріалів дисертації. Наукові праці, які опубліковані за темою дисертації, містять науково обґрунтовані результати відповідно до поставлених завдань та характеризуються аргументованістю й логічністю викладу.

Дані про відсутність текстових запозичень та порушень академічної доброчесності. У ході аналізу змісту дисертаційної роботи А. Р. Немерко порушень академічної доброчесності (академічного плагіату, текстових запозичень без посилань, фабрикацій та фальсифікацій) не виявлено. Дисертація є самостійно виконаним науковим дослідженням, всі результати дослідження належать авторці особисто.

Дискусійні положення та зауваження до змісту дисертації. В цілому позитивно оцінюючи дисертаційне дослідження А. Р. Немерко, вважаємо за потрібне вказати на дискусійні моменти та висловити окремі зауваження.

1. У вступі дисертації не зазначено теоретичного значення одержаних результатів.

2. На с. 40–41 авторка пише про те, що «...стан виконавської майстерності дитячих хорових колективів у ХХІ столітті не відповідає повною мірою вимогам часу і не може належно підтримати злет композиторської практики». Питання: «В чому причина зниження виконавської майстерності дитячих хорових колективів чи композитори не враховують особливостей і можливостей дитячих голосів при написанні своїх творів?».

3. Розглядаючи середовище як підсистему творчої діяльності авторів пісенно-хорової музики для дітей, авторка обмежується тільки хоровими школами, в той же час у наступному підпункті говорить про хори в музичних школах, хорові гуртки, дитячі церковні хори.

4. Назва підрозділу 2.1 «Композиторські школи Львівщини в контексті розвитку дитячого пісенно-хорового виконавства України» не відповідає його змісту, оскільки в тексті мова йде про різні регіональні школи України і тільки про одну львівську композиторську школу, а не кілька.

5. При здійсненні характеристики авторів пісенно-хорової музики варто було вказати джерела до їхньої життєтворчості, а, характеризуючи їхні твори, – подати посилання на збірники чи рукописи.

6. Висновки роботи варто було пронумерувати відповідно до поставлених завдань, що надало би більшої стрункості цій структурній частині дисертації.

7. В роботі є ряд технічних огріхів: розділи мають позначатися арабськими, а не римськими цифрами; назви розділів подаються великими, а не малими літерами; між роками ставимо тире, а не дефіс; назва підрозділу і текст не розділяються інтервалом; цифри з нарощенням подаються з дефісом (с. 54 «З 90х років...» має бути «З 90-х років...»); у складних словах (пісенно-хорові твори – с. 99) дефіс не відокремлюється пробілами; у посиланнях маємо вказувати сторінку, тобто, не [36, 132], а [36, с. 132]; допускаються зсуви абзаців (с. 103).

Висловлені зауваження не впливають на загальне позитивне враження від роботи А. Немерко, яка виконана на високому науковому рівні та має вагомe теоретичне і практичне значення.

Висновок. Дисертація Немерко Анни Рафіківни «Пісенно-хорова творчість для дітей у мистецькій практиці авторів Львівщини в контексті музичної культури України доби державної незалежності (1991–2021): традиції та інновації», подана на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 025 Музичне мистецтво, є самостійним завершеним науковим дослідженням, яке відповідає Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України № 44 від 12 січня 2022 року (зі змінами, внесеними згідно з постановами Кабінету Міністрів України від 21.03.2022 року № 341 та від 19.05.2023 року № 502), та вимогам, встановленим наказом Міністерства освіти і науки України «Про затвердження Вимог до оформлення дисертації» № 40 від 12 січня 2017 р., не містить ознак порушення академічної доброчесності, що дає підстави для присудження А. Р. Немерко ступеня доктора філософії за спеціальністю 025 Музичне мистецтво.

Доктор мистецтвознавства, професор,
професор кафедри методики музичного виховання та диригування
Прикарпатського національного університету
імені Василя Стефаника

Ганна КАРАСЬ